
BESZÁMOLÓK

Pyrker János László szepesi püspök és egeri érsek, valamint a szepeshelyi és egeri Tanítóképző Intézetek / Spišský biskup a jágerský arcibiskup Ján Ladislav Pyrker a Učiteľské ústavy v Spišskej Kapitule a v Jágrí Szepeshely / Spišská Kapitula, 2016. október 25–26.

A konferencia témája Pyrker János László szepesi püspök, velencei pátriárka és egeri érsek munkássága volt, különös tekintettel arra, hogy a főpásztor mindkét magyarországi székhelyén anyanyelvű – Szepeshelyen német, Egerben pedig magyar nyelvű – tanítóképzőt alapított. Ez azért is fontos, mert mind a rózsaszelegyi Katolikus Egyetem, mind az egeri Eszterházy Károly Egyetem – ha nem is jogelődjének, de mindenképpen – előzményének tekinti az említett tanítóképzőket. A tudományos összejövétel házigazdái a rózsaszelegyi Katolikus Egyetem, valamint a szepeshelyi Ján Vojtašák Hittudományi Főiskola voltak.

Maga a helyszín is rendkívül izgalmas volt, a történelmi Magyarországon egyedülálló, hiszen valaha a városka egyetlen utcából, a kanonoksorból állott, mellette a püspöki palota és a székesegyház. A gótikus székesegyház – a Szent Márton bazilika – helyén már a román korban is volt egy templom, egyedülállóan szép műemlék középkori freskókkal és táblaképekkel. A 12. századtól itt volt a szepesi prépostság. Az épületegyüttest fallal vették körül, ez az erődítmény még ma is teljes épségben áll. 1647-től jezsuita kolostor és gimnázium működött benne, de az atyák 1671-ben Lőcsére költöztek. Maga a püspökség 1776-ban jött létre, területét az esztergomi egyházmegyéből szakították ki. A püspöki palota középkori eredetű épület, ám a 18. században új funkciója miatt barokk stílusban átépítették. A kanonokor épületei 18. századi barokk házak. A kolostorépületet a 19. század elején klasszicista stílusban alakították át, szeminárium céljára. A közelben, egy másik magaslaton a szepesi vár lenyűgözően szép sziluettje látható. Szepeshely ma Szepesváralja településrésze.

A konferencia helyszíne a Ján Vojtašák egykori szepesi püspök nevét viselő szeminárium volt (boldoggá avatása jelenleg folyamatban van), fővédnökei pedig TERNYÁK CSABA egeri érsek és ANDREJ IMRICH szepesi emeritus püspök voltak. A két főpap köszöntője után ANTON TYROL szepesi általános helynök előadása következett *A tanárok lelki gyökerei és lelki formálása a szepeshelyi Tanítóképző Intézetben* címmel. Előadásának, illetve tanulmányának célja a mai tanárok inspirálása volt. Szakmai szempontból az oktatás három lényeges elemére mutatott rá, ezek: a tudás elsajátítása, az erkölcsi nevelés, valamint a liturgia ismerete, továbbá ezek egyensúlyának, összhangjának fontossága. Hangsúlyozta a tanító személyes példamutatásának szerepét. Ezt követően SURJÁN LÁSZLÓ Európa parlamenti képviselő a Charta XXI mozgalomról adott tájékoztatást *A múltból a jövőbe* címmel. Bátor hangvételű előadásában rámutatott a két nemzet közötti ellentétek keletkezésének okaira, valamint a szlovák–magyar összefogás feladataira, szükségességére és azokra a lelki tényezőkre, melyek nyomán nemcsak lehetséges, de mindnyájunk jövője érdekében nélkülözhetetlen is a két nemzet megbékélése.

A két bevezető előadást követően a résztvevők időrendben is nyomon követhették Pyrker érsek pályáját, L'UBOSLAV HROMJÁK (Katolikus Egyetem Teológiai Fakultás, Rózsaszelegyi) összefoglalta a főpap életének főbb állomá-

sait, benne születésének körülményeit, kalandos ifjúságát, a ciszterci rendben eltöltött éveket, valamint röviden vázolta a szepesi püspökség, a velencei patriarchátus és az egrí érsekség élén kifejtett tevékenységét. Utalt irodalmi munkásságára, azon belül is négy legjelentősebb művére, a *Történelmi színjátékokra*, a *Tunisiásra*, a *Szent hajdan gyöngyeire*, valamint a *Rudolf von Habsburg* c. eposzokra. Ez az előadás lényegében előkészítette a további tematikát, melynek segítségével elsőként a főpap rövid, alig kétéves, ám annál hatékonyabb szepeshelyi tevékenységével ismerkedhettünk meg. MIROSLAV GEJDOŠ (Katolikus Egyetem, Rózsahegy), valamint JÁN GUNČAGA (Katolikus Egyetem, Rózsahegy), és TÓTH SÁNDOR JÁNOS (Selye János Egyetem, Révkomárom) tartottak előadást. Miroslav Gejdoš arról beszélt, hogy milyen összefüggés fedezhető fel Mária Terézia oktatási reformjai, illetve a szepeshelyi tanítóképző alapítása között. Ján Gunčaga és Tóth Sándor János előadása pedig arról szólt, hogy milyen jelentőséggel bír a két tanítóképző a mai tanárképzés szempontjából. Az új intézmények célja az volt, hogy a jövőben ne a kántorok, sekrestyések és egyéb alkalmi tanítók – esetenként funkcionális analfabéták – oktassák a gyermekeket az elemi iskolákban, hanem szakképzett pedagógusok. Hangsúlyozták azt is, hogy a magyar oktatás történetében a szepeshelyi és az egrí intézményben fordult elő először, hogy nem a tanulónak kellett alkalmazkodnia a tanár által beszélt nyelvhez, hanem végre a tanár, a tanító a gyermekek anyanyelvén szólhatott a diákokhoz. A Szepességben az ott élő szászokhoz (cip-szerekhez) németül, Egerben pedig magyarul.

Az érsek 1820 és 1827 között Velencében eltöltött hét évről e sorok írója tartott előadást, utalva kinevezésének, majd későbbi elmozdításának politikai hátterére is. A patriarchátus élén jelentős egyházszerzői tevékenységet mondhatott magáénak, amit annak is köszönhetett, hogy rendkívül művelt, az egyház és Isten iránt elkötelezett ember volt.

A pátriárka–érsek egrí tevékenysége volt a leggyümölcsözőbb, erről több előadás is szólt. Egerben ugyanis kerekén húsz évet töltött. HORVÁTH ISTVÁN levéltáros (Egrí Érseki Levéltár) a Pyrker által szervezett takarékmagtárakról szólt, melyek segítségével biztosítani lehetett a parasztság élelmiszerellátását rossz termésű években is. VERÓK ATTILA és MIZERA TAMÁS (Eszterházy Károly Egyetem, Eger) az egrí érseki nyomda tevékenységével foglalkoztak Pyrker érsek idejében, különös tekintettel a tanítóképzést szolgáló tankönyvkiadásra. TENGELY ADRIENN (Eszterházy Károly Egyetem, Eger) pedig a vallásosság és a lelki élet jellegzetes megnyilvánulásairól (böjti szokások, búcsújárás, körmenetek stb.) beszélt az érsek egrí éveivel kapcsolatban. Ezzel a témával volt rokon FAJCSÁK ATTILA etnográfus előadása a Pyrker érsek által kezdeményezett – igen ritka, hét stációs – egrí Kálvária és Szent Sír kápolna létrejöttéről a vár Szép bástyáján, a körülötte kialakult kultuszról, majd a kegyhely pusztulásáról. KOÓS EDE (Hittudományi Főiskola, Eger) három egrí papköltővel foglalkozott, Pájer Antal, Mindszenty Gedeon és Tárkányi Béla munkásságával, akik Pyrker érsek idejében nemcsak tanárai voltak a tanítóképzőnek, de Tárkányi Béla volt a főpap utolsó titkára is a halála előtti években.

KÖVES-KÁRAI PETRA (Érseki Vagyonkezelő Központ Közgyűjteményei, Eger) az érsek híres képtáráról szólt, mely 1836-ban a főpap nagyvonalú felajánlása révén a Nemzeti Múzeum egyik első gyűjteménye lett. A műveket főként a Velencében eltöltött évek során vásárolta, de egrí tartózkodása

alatt is jelentősen gyarapította a gyűjteményt. Az adomány ma a Szépművészeti Múzeum tulajdonában van. BUJDOSNÉ PAP GYÖRGYI (Dobó István Vármúzeum, Eger) előadása pedig az egykori egri török fürdő Pyrker érsek által történt bővítéséről, illetve korszerűsítéséről szólt.

Valamennyi résztvevő egyhangú véleménye volt, hogy a kiváló főpap sokrétű munkássága további kutatást igényel és érdemel, annál is inkább, mert 2017-ben egri érsekké való kinevezésének 190., halálának pedig 170. évfordulója lesz.

Végezetül VLADIMIR OLEJNIK szepesi püspöki levéltáros segítségével megismerkedhettünk a szepesi egyházmegye levéltárával, illetve könyvtárával, utóbbi a székesegyház egyik oratóriumában látható. Olejnik úr segítségével tehattunk egy (a kedvezőtlen időjárás miatt) virtuális sétát is a szepeshelyi Kálvária, a „Cipszer Jeruzsálem” stációi mentén.

Mivel október 25-e a Szent Márton székesegyház felszentelésének ünnepe volt, este Ternyák Csaba egri érsek vezetésével és Andrej Imrich emeritus püspök és a szepesi káptalan tagjainak koncelebrálásával, valamint a helybeli papnövendékek közreműködésével ünnepélyes szentmise volt, melyen a konferencia előadói is részt vettek. Ternyák érsek prédikációjában hangsúlyozta elődje munkásságának jelentőségét, valamint azt, hogy Pyrker érsekhez hasonlóan számos olyan történelmi személyiséget ismerünk, akik a két egyházmegyét és a két népet nemcsak a múltban kapcsolták össze, de ma is közelebb hozhatják egymáshoz.

(ism.: *Löffler Erzsébet*)